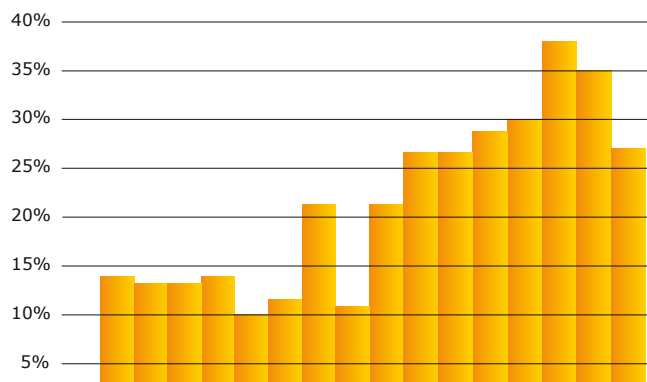

BAROMETER Q3 2018

METAAL & TECHNIEK

VAKBLAD VOOR HET MKB-METAAL

Stand van het MKB-metaal

GROEI VAN MET NAME EXPORT VLAKT AF

ONDERNEMERS VERVANGEN OUDE MACHINEPARK

Oplossingen aandragen

Drie maanden geleden schreef ik op deze plaats dat we het groeitempo zo niet kunnen volhouden. De uitkomst van de barometer over het derde kwartaal laat zien dat mijn voorzichtige benadering niet geheel onterecht is. Jazeker, het gaat nog steeds prima, maar er zijn wel een paar nuanceverschillen. Onze ondernemers zijn duidelijk wat minder positief over de orderpositie in het derde kwartaal en dit geldt zowel voor het binnenland als voor het buitenland. De verwachtingen voor het vierde kwartaal zijn voor de binnenlandse orderpositie wel positief, doch we worden veel voorzichtiger als het om de export gaat.

Wat is hiervan de oorzaak? Zijn het de internationale handelspolitieke spanningen die ons hier parten gaan spelen? Zijn het misschien de voortdurende onzekerheden rond de Brexit? Of zijn het de ontwikkelingen in de auto-industrie waarin het aantal afleveringen momenteel afneemt in verband met de problemen die het voldoen aan de nieuwe uitstooteisen met zich meebrengen. Duidelijk is wel dat de prognoses voor de auto-industrie voor 2019 terugschroefd worden.

Er is een duidelijke ommekeer te zien in ons milieudenken: dieselverboden in grote steden, vermindering van CO₂-uitstoot, energiebesparing, het heeft allemaal gevolgen voor de maakindustrie. Maar hier gaan niet alleen bedreigingen van uit, het scheidt ook kansen. Het is dezelfde industrie die voor deze uitdagingen ook de oplossingen kan aandragen. Samenwerking tussen ondernemingen, opleidings- en onder-

zoeksinstellingen maakt dat we nieuwe producten en technieken kunnen ontwikkelen die de wereld om ons heen beter maken. En daar zie ik de komende jaren een grote kans voor onze sector. Dat betekent dat we ons voortdurend moeten aanpassen aan de omstandigheden. Een goedlopende economie kan ook leiden tot een zekere gezapigheid: veranderingen bieden nieuwe uitdagingen. Ik sluit af met een uitspraak van Darwin: "Het is niet de sterkste van een soort die overleeft, ook niet de intelligentste. Wel degene die zich het beste aan veranderingen kan aanpassen."

Bert Jaarsma,
Directeur Organisatie
Koninklijke Metaalunie

Dit katern verschijnt elk kwartaal in Metaal & Techniek en is gebaseerd op de Economische Barometer; het kwartaalonderzoek onder leden van Koninklijke Metaalunie naar de economische stand van het MKB-metaal.

EERSTE WOLKJES VOOR DE ZON?

Groei van met name de export vlakkt af

Was er in het derde kwartaal van 2017 nauwelijks sprake van een terugval als gevolg van de zomervakantie, in 2018 is dit wel het geval. De Economische Barometer van het MKB-metaal laat zien dat de groei die zich de afgelopen kwartalen heeft voorgedaan, in het derde kwartaal van dit jaar is afgezwakt. Zowel de realisaties als waarderingen zijn minder positief dan in voorgaande kwartalen terwijl de verwachtingen voor het vierde kwartaal op hetzelfde (lagere) niveau liggen als in het derde kwartaal.

Ander opvallend punt is dat het aantal bedrijven dat meer personeel in dienst heeft, aanzienlijk is afgenomen ten opzichte van voorgaande kwartalen. Of dit een gebrek aan vraag of gebrek aan aanbod is, is aan de hand van de vragen niet te zeggen. Wel is het aantal bedrijven dat een vacature heeft openstaan iets afgenomen ten opzichte van de vorige kwartalen. Daarnaast blijkt uit deze Barometer dat er weer iets minder ondernemers zijn die verwachten het komende jaar meer te gaan investeren in machines.

VERWACHTING GEMATIGDER

In de Economische Barometer worden vragen gesteld over realisatie, waardering en verwachtingen. Aan het einde van het tweede kwartaal waren de verwachtingen voor het derde kwartaal wat gematigder dan in de drie voorliggende kwartalen. De oorzaak hiervan kan grotendeels worden verklaard door de zomervakantie. Traditioneel scoort het derde kwartaal altijd wat minder. Voor het vierde kwartaal ligt ten aanzien van de verwachtingen een positiever cijfer voor de hand, maar dat is nu niet het geval. De ver-

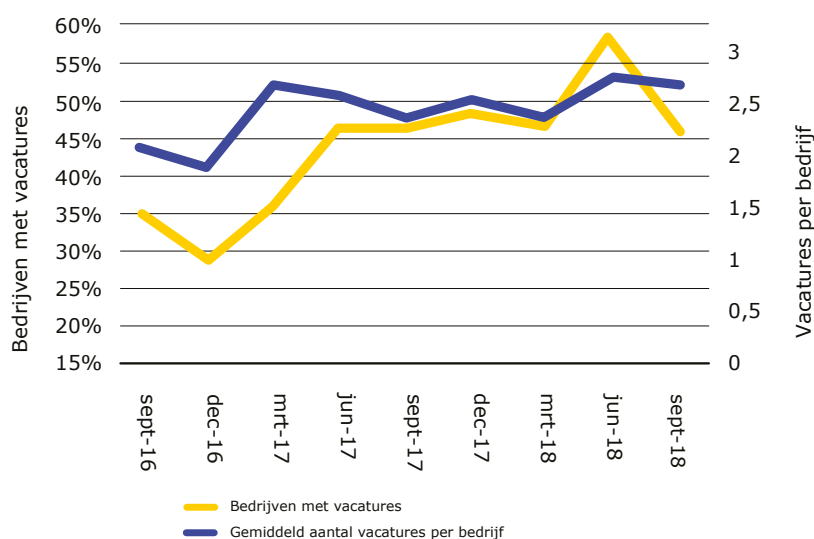
wachtingen voor het vierde kwartaal liggen gemiddeld genomen op hetzelfde niveau als voor het derde kwartaal. De antwoorden op de vragen die betrekking hebben op 'realisatie' en 'waardering' liggen in het derde kwartaal lager dan in voorgaande kwartalen. Dit kan deels door seizoensinvloeden worden bepaald, echter het verschil met het tweede kwartaal is beduidend groter dan vorig jaar.

ORDERPOSITIE BINNENLAND

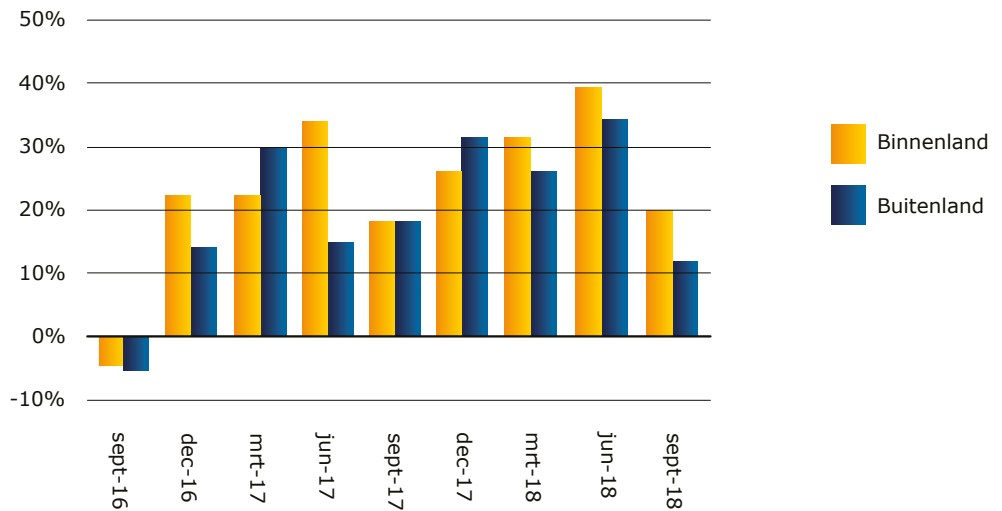
Rekening houdend met de seizoensinvloeden, heeft het derde kwartaal zich redelijk ontwikkeld zoals voorgaande derde kwartalen. Een derde deel van de respondenten aan de Economische Barometer geeft aan dat de orderpositie binnenland is toegenomen. Dit was na het tweede kwartaal bijna de helft van de respondenten. Bij 54% van de respondenten is de orderportefeuille gelijk gebleven aan die van het vorige kwartaal en bij 13% van de deelnemers is de binnenlandse orderportefeuille afgenomen. Onder de verspanende bedrijven geven de meeste ondernemers aan een beter kwartaal achter de rug te hebben, terwijl bij de machinebouwers dit het minst was.

De waardering van de orderportefeuille binnenland ligt bijna op hetzelfde niveau als een kwartaal eerder. Ruim de helft van de respondenten geeft aan tevreden te zijn over de orderportefeuille. Overigens was dit in het eerste kwartaal nog 60%. Slechts 5% van de respondenten geeft aan ontevreden te zijn over de binnenlandse orderpositie. Ook de verwachtingen van de binnenlandse orderpositie voor het volgende kwartaal komen overeen met die van het tweede kwartaal maar zijn behoorlijk afgenomen ten opzichte van het eerste kwartaal. Nu verwacht, net als in het vorige kwartaal, een derde deel van de respondenten een toename van de orderpositie. In het eerste kwartaal was dit ruim 40%. Onder de respondenten is de gemiddelde totale orderportefeuille in weken nagenoeg gelijk als in het tweede kwartaal, namelijk bijna 11 weken.

Bedrijven met vacatures en gemiddeld aantal vacatures

Ontwikkeling orderpositie t.o.v. het vorige kwartaal

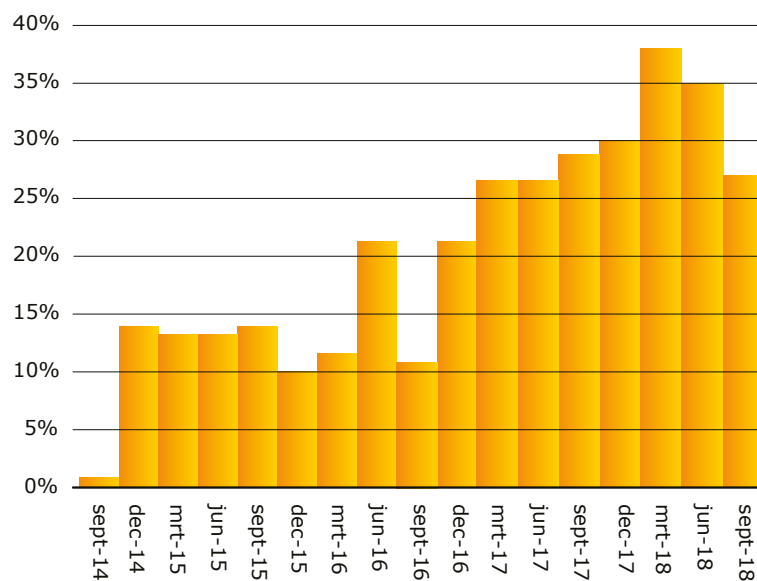
ORDERPOSITIE BUITENLAND

Van de respondenten geeft 41% aan te exporteren. 7% van de respondenten exporteert tot 10% van de omzet en de overige 34% exporteert meer dan 10% van hun omzet. Het exportaandeel van deze laatste groep is gemiddeld 40%. Onder de machinebouwers en metaalwarenbedrijven zitten traditiegetrouw de meeste exporteurs. In tegenstelling tot de binnenlandse orderpositie is de beoordeling van de buitenlandse orderpositie fors lager dan in het tweede kwartaal. Dit geldt zowel voor de realisatie, als waardering, als verwachting. Overigens is de uitslag wel vergelijkbaar met die van het derde kwartaal van 2017. De ontwikkeling van de buitenlandse orderportefeuille werd in het tweede kwartaal positiever beoordeeld dan in de afgelopen jaren. In het derde kwartaal is een groot deel van dit optimisme verdwenen. Nam in het tweede kwartaal bij 6% van de respondenten de orderpositie af, in het derde kwartaal is dit opgelopen tot 21%. Dezelfde trend is bij de waardering van de orderportefeuille buitenland gaande. In het tweede kwartaal gaf 56 procent van de respondenten aan de portefeuille als positief te kwalificeren, in het derde kwartaal geldt dit voor nog maar 40%. De verwachtingen voor de exportportefeuille voor het vierde kwartaal zijn iets meer in lijn met het vorige kwartaal. Van de ondervraagde bedrijven verwacht 45% een toename van de orderportefeuille tegenover 11% een afname. Een kwartaal geleden verwachtte 50% een toename tegen 6% een afname.

VERKOOPPRIJZEN

In het derde kwartaal wist 22% van de bedrijven de verkoopprijzen te verhogen. Onder de aan de bouw toeleverende bedrijven en verspanende bedrijven zijn relatief de meeste bedrijven die hun prijzen wisten te verhogen. Bij maar 3% van de deelnemers lagen de verkoopprijzen in het derde kwartaal lager dan een kwartaal eerder. De prijsstijgingen zijn voor een deel het gevolg van de langzaam stijgende staalprijzen.

Stand van het MKB-metaal

Bij de respondenten van de Economische Barometer werken gemiddeld 18 mensen, 15,5 medewerkers met een vast contract en 2,5 met een flexibel contract. De verhouding inleenkrachten ligt hiermee aanzienlijk hoger dan het de afgelopen jaren geweest is. Veel minder dan in voorgaande kwartalen geeft nu maar 16% van de bedrijven aan meer vaste medewerkers in dienst te hebben. Dit was vorig jaar nog het dubbele. Bij 8% van de bedrijven werken minder mensen in vaste dienst dan het kwartaal ervoor. Het aantal bedrijven waar het aantal flexibele krachten toenam, is gegroeid ten opzichte van de voorgaande kwartalen. Het aandeel bedrijven dat op zoek is naar nieuwe

collega's, nam af in vergelijking met het voorgaande kwartaal en ligt op hetzelfde niveau als vorig jaar om deze tijd. In het derde kwartaal had 46% van de deelnemers tenminste een vacature openstaan (in het tweede kwartaal was dit 58%). Gemiddeld hebben deze bedrijven 2,3 vacatures openstaan. Afgezet tegen alle medewerkers hebben de respondenten voor 5,9% van hun personeelsbestand vacatures openstaan. Binnen de aan de bouw toeleverende bedrijven geven twee op de drie respondenten aan gemiddeld 2,3 fulltime medewerkers te zoeken. Alle sectoren binnen het MKB-metaal geven aan niet te verwachten al deze vacatures het komende halfjaar in te kunnen vullen.

BEDRIJFSRESULTAAT

Met de afnemende groei van de orderportefeuille neemt ook de groei van het bedrijfsresultaat in het derde kwartaal af. Bij 23% van de respondenten is het bedrijfsresultaat toegenomen terwijl dit bij 16% is afgenomen. De machinebouw is de enige sector waar meer respondenten hebben aangegeven dat het bedrijfsresultaat in het derde kwartaal is afgenomen (30%) dan dat er respondenten zijn waar het bedrijfsresultaat is toegenomen (17%). Ook de waardering van het bedrijfsresultaat is minder positief dan in het tweede kwartaal. Van de respondenten geeft 55% aan tevreden te zijn met het bedrijfsresultaat in het derde kwartaal, tegen 4% die ontevreden is. Het te verwachten bedrijfsresultaat voor het vierde kwartaal wordt wel positiever ingeschat dan in het vorige kwartaal en komt overeen met de verwachtingen een jaar geleden. Per saldo geeft 27% aan een beter bedrijfsresultaat te verwachten tegen 16% aan het einde van het tweede kwartaal. Ook hierin spelen seizoensinvloeden een rol. Het aantal bedrijven dat aangeeft winst te maken, ligt ook in het derde kwartaal op ongeveer hetzelfde niveau als voorliggende kwartalen. Bijna 80% van de bedrijven geeft aan in het derde kwartaal winst te hebben gemaakt. 6% van de bedrijven maakt verlies tegen 2% een kwartaal eerder.

INVESTERINGEN

De trend die het vorige kwartaal is ingezet, zet zich voort in het derde kwartaal. Sinds het derde kwartaal van 2017 gaven iets meer ondernemers aan het komende halfjaar meer te zullen gaan investeren dan er ondernemers zijn die verwachten minder te gaan investeren. Dit nam tot het tweede kwartaal van dit jaar toe. In het tweede kwartaal nam de groei echter af en in het derde kwartaal geven net zoveel ondernemers aan meer te denken te gaan investeren dan er ondernemers zijn die minder denken te gaan investeren. Onder de constructiebedrijven en metaalwaren bedrijven zijn er in het derde kwartaal meer respondenten die aangeven het komende halfjaar minder te gaan investeren in machines (32%) dan respondenten die verwachten meer te zullen gaan investeren (9%).

Wegens omstandigheden zijn in deze editie van de Economische Barometer de mechanisatie-bedrijven en de fabrikanten en importeurs van landbouwmachines niet meegenomen. In de grafieken worden de positieve en negatieve antwoorden of het saldo weergegeven. De antwoorden geven geen absolute indicatie.

Investeringsmotieven

Als extra vraag bij de Economische Barometer is deze keer gevraagd naar de investeringsmotieven van de ondernemers in het MKB-metaal. Ongeveer de helft van de ondernemers geeft aan dat het belangrijkste investeringsmotief is het vervangen van het bestaande technisch verouderde machinepark. Als de antwoorden 'slimmer' en 'man-arm' worden samengevoegd, is deze categorie voor een derde deel van de ondernemers de belangrijkste reden om te investeren. En ook als tweede motief speelt dit bij bijna een op de drie ondernemers. Bij het motief 'verduurzaming van de productie' valt op dat dit als belangrijkste motief nauwelijks speelt maar dat bijna een op de vijf respondenten dit als tweede motief noemt.

Belangrijkste reden om te investeren

